

Turno smučanje v Dolomitih

Brajiški Dolomiti

✎ Tomaž Hrovat

Pogled z vzpona na Seneser Karspitze FOTO: TOMAŽ HROVAT

Bo že držalo, da človeka najbolj zaznamujejo vtisi in spoznanja, pridobljeni v otroštvu. V mojem otroškem času je bil okno v svet informacij, spoznanj in pogledov pretežno arhaični pripomoček, imenovan knjiga.

Tako sem nekoč ob prebiranju Avčinove gorniške avtobiografije Kjer tišina šepeta naletel na poglavje o turnem smučanju. Opisoval je dogajanje na turnosmučarskem tečaju na Komni; smučanje ob žičnicah je v primerjavi s turnim smučanjem označil kot odnos jazza do klasičnih simfonij. Takrat me je sicer primerjava glasbenih slogov malce zmotila. Jazz je bil namreč pojmovan kot avantgarda, klasična glasba pa nasprotno relikv buržoaznih časov.

Toda osnovno Avčinovo misel sem razumel in prisvojil, tako da mi danes

že samo pogled na žične naprave močno okrne gorniško doživetje.

S tako pričakovanim predsodkom sem se Dolomitov kot turnosmučarskega področja dolga leta načelno izogibal. Zgodbe navdušencev Selle Ronde (sistema smučišč, ki povezuje znana smučarska središča okoli skupine Sella, op. ur.) mi zbuja odpor. Tetovirana in zlorabljen pokrajina za fizično lahkotno, čeprav denarnico obremenjujoče užitekstvo.

A s predsodki je vedno tako – za odklonilnim odnosom na podlagi posplošenih dejstev se lahko skriva vse kaj drugega, če se

malce potrudimo, raziščemo, razgradimo in spoznamo.

Znotraj širnega področja Dolomitov obstajajo namreč otoki ohranjene gorske narave in enega takih želim predstaviti v tem sestavku.

NARAVNI PARK FANNES-SENE-PRAGS/FANES-SENE-BRÀIES

Množični turizem je za odročne gorske kraje, kot so Dolomiti, pomenil nesluten gospodarski razcvet. Običajno pa ta s seboj prinese neljube stranske posledice, ki jih je potrebno vsaj zaustaviti oziroma blažiti. Orodje, s katerim skušajo domačini zaščititi in ohraniti, kar se še ohraniti da, je ustanavljanje naravnih parkov. Ti niso le mrtva črka na papirju, temveč uspešno ohranjajo mozaike naravne in kulturne krajine Dolomitov.

Vasica Schneiden, kjer smo imeli "bazni tabor" FOTO: TOMAŽ HROVAT

Pogled na Pragsersee z vrha Seneser Karspitze FOTO: TOMAŽ HROVAT

Naravni park Fannes-Senes-Prags/Fanes-Senes-Bràies obsega približno 25.000 hektarjev (primerjalno za štiri Pokljuke). Iz Slovenije prispemo do njega najbližje po Dravski dolini čez Avstrijo. Začetek parka je pri kraju Toblach/Dobbiaco, zahodno se razteza do mesta Bruneck/Brunico, proti jugu pa do Alte Badie. Priročna vstopna točka v severni del parka je manjši okraj Prags/Bràies.

PRAGS/BRÀIES

Pravzaprav ni enoten zaselek, sestavlja ga nekaj vasic, podobno kot naš Bohinj. Vsega skupaj šteje manj kot tisoč duš. Populacija je že stoletja na enakem nivoju, namreč točno toliko, kot jih je uspelo, pretežno z živinorejo in poljedelstvom, prehraniti okolje. Prebivalci so skoraj izključno nemškega rodu, Italijanov in Ladinov je le za vzorec. Poglavitni dohodek je v današnjih časih turizem, česar se celotna skupnost dobro zaveda. Osrednja turistična točka parka je ledeniško jezero Pragser Wildsee/Lago di Bràies, ob katerem stoji starodaven hotel, postavljen že leta 1899. Okoli jezera vodi prijetna sprehajalna pot, ki pa je poleti preobljudena z množico izletnikov.

Z nastanitvijo v Pragsu preko vsega leta zares ni težav. Ob prvem obisku smo si izbrali gostilno z ne prav domiselnim imenom Dolomitenhof v vasici Schmieden/Ferrara in od takrat se tja redno vračamo. "Le" dve zvezdici zagotavljata sprejemljive cene, prijetno namestitve in izborno kuhinjo. Predvsem pa veliko prijaznost do turnih smučarjev, saj je prošnja po zares rani uri zajtrka sprejeta (in realizirana) z ustrežljivim nasmeškom. Teh nekaj besed o namestitvi ni mišljenih kot oglaševanje, pač pa v pomoč neorientiranemu obiskovalcu. Predvidevam, da bi tudi drugod naleteli na podobno dobro izkušnjo.

Planina Rossalm na poti na Kleiner Jaufen
FOTO: TOMAŽ HROVAT

GLAVNI IZHODIŠČI IN NEKAJ TURNIH SMUKOV

Območje Pragsa ponuja turnemu smučarju obilo možnosti. Večina tur je srednje zahtevnosti. Višinske razlike se gibljejo med 1000 in 1200 metri. V nasprotju s koroškimi Nockbergi ali domačo Komno področje ni ravno primerno za začetnike, izkušen turni smučar pa se bo po prvem obisku skoraj zagotovo še kdaj vrnil.

Vasica Schmieden ima za turnega smučarja optimalno lego, saj je na razcepu poti. Ena vodi v dolino Altpagser Tal/Val di Braies Vecchia in je vse leto vozna do sedla Plätzwiesensattel/Passo Prato di Piazza (1991 m), druga pa se konča pri že omenjenem jezeru, ki je izhodišče za večino turnih smukov.

V dolini Altpagser Tal imamo na razpolago dva pomembnejša turna smuka. Prvi vodi na **Dürrenstein/Picco di Vallandro** (2839 m), ki proti severu kaže tipično dolomitsko ostenje, južno pobočje, ki se spušča na sedlo Plätzwiesensattel, pa je primerljivo z vzponom na domačo Mojstrovko. Drugi turni smuk iz te doline je vzpon na **Kleiner Jaufen/Giavo Piccolo** (2372 m). Tudi ta tura ni zahtevna, je pa orientacijsko zahtevnejša kot Dürrenstein. Omogoča tudi nadaljevanje na katerega od sosednjih vrhov, pri čemer je še posebej zanimivo turo podaljšati na **Grosser Jaufen/Giavo Grande** (2480 m) in se spustiti do jezera Pragser Wildsee, saj

Severna stena Seekofla FOTO: TOMAŽ HROVAT

pri tem izvedemo nekakšno mini prečenje skupine.

Izhodišče pri jezeru Pragser Wildsee je od Schmiedna oddaljeno približno pet kilometrov po asfaltirani cesti in nudi celo paleto turnih smukov. Začnemo prav pri jezeru, pogumnejši ga zaledenelega na smučeh prečkajo, previdnejši pa uporabijo široko sprehajalno pot tik ob zahodni obali. Glavna turnosmučarska trofeja je Seekofel/Croda del Becco (2810 m) ali po domače Jezerski vrh, katerega severna stena izrazito prevladuje nad okolico. Ker je zelo zahteven, za varen vzpon potrebujemo ustrezne razmere, dereze, cepin in alpinistične izkušnje.

Nemško izrazoslovje loči izraza *Skitourengeher* od *Skibergsteiger* in Seekofel zagotovo vabi le slednjega.

Druga precej znana tura je vzpon na Grosser Jaufen (2480 m), ki si z vzponom na Seekofel deli začetni del poti. Edino zahtevnejše mesto je ožina Nabiges Loch/Buco del Giavo. Pri spustu se nam ni treba držati smeri vzpona, pač pa se lahko po strmem severovzhodnem pobočju spustimo direktno nazaj do jezera.

Omeniti velja še en turni smuk z vzponom skozi Nabiges Loch. Preko škrbine Fosses Riedl/Forcella di Cocodain (2332 m) se je možno povzpeti na Rote Wand/Remeda Rossa (2605 m) in nadaljevati po grebenu do naslednjega vrha Kleine Gaisl/Piccola Croda Rossa (2859 m). Tura v dobrih razmerah ni pretežka, je pa kar velikopotezna in naporna.

Predstaviti moramo še kak kotiček za romantike (v sicer že tako poetično lepem okolju!) in iskalice samote – to so nedvomno ture v dolini Grönwaldtal/Val di Foresta, v katero vstopimo na koncu jezera Pragser Wildsee proti desni. Ena od možnosti v tej dolini je vzpon skozi stransko dolino Seitenbachtal na istoimensko škrbino Seitenbach Scharte (2313 m). V nadaljevanju po južnem pobočju dosežemo Seneser Karspitze/Punta della Quaira di Senes (2659 m) in se tako z desne zopet približamo osrednjemu vrhu Seekofel.

Vsi turni smuki so pravi dolomitski. Ves čas ugibaš, kje bi lahko bil prehod, in če ne bi imel opisa, bi komaj verjel, da je ta sploh možen. Ko pa se po nekaj obiskih območja malce sprostiš, ti postane jasno, da so možnosti za turne smuke tudi tam, kjer niso izrecno vrisani v vodniški literaturi in planinskih kartah. ●

Informacije

Kako do izhodišča: Ljubljana–Prags/Braies (WGS84: 46,721182, 12,139581), 265 km, tri ure in pol vožnje. Skozi karavanški predor se peljemo do Spittala in naprej po Dravski dolini. Vožnja po njej je počasna, nedovoljeno hitenje pa avstrijski policisti običajno opazijo in oglobijo. Ko dosežemo Toblach, se Pustriška dolina (Pustertal/Val Pusteria) z reko Rienz spusti proti zahodu. Od Toblacha se peljemo še deset kilometrov po glavni cesti, nato nas kažipot usmeri levo po železniškem podvozu in naprej do okrožja Prags.

Gostišča: Gostišče Plätzwiese/Prato Piazza, 1991 m, odprto vse leto, telefon 0039 047 474 86 50, e-pošta info@pratopiazza.com; gostišče Brücke/Ponticello, 1491 m, odprto vse leto, telefon 0039 047 474 86 13, e-pošta info@gasthof-bruecke.it; hotel Pragser Wildsee/Lago di Braies, telefon 0039 047 474 86 02, e-pošta hotel@pragserwildsee.com

Vodnik: Rudolf in Siegrun Weiss: Pustertal. Rother, 2. izdaja, 2007.

Spletne strani:

<http://lagodibraies.it/>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Prags>

<http://www.gemeinde.prags.bz.it/system/web/default.aspx>

<http://www.pustertal.org/de/land-leute/hochpustertal/prags.html>

<http://www.provinz.bz.it/natur/2803/parke/fanes/allginfo.htm>

<http://www.gasthof-dolomiten.com/de/index.asp>

Zemljevidi: Dolomiti di Braies – Marebbe/Pragser Dolomiten – Enneberg, Tabacco 31, 1 : 25.000; Cadore, Cortina, Dolomiti di Sesto, Tabacco, 1 : 50.000; Val Pusteria, Monti della Valle Aurina, Tabacco 06, 1 : 50.000.